
Multinacionalita – nové formování ozbrojených sil v Evropě

Hartmut Bühl

Severoatlantická aliance (NATO) a Západoevropská unie (ZEU) jsou svazky, jejichž členové urovnávají své konflikty pokojně a podle pravidel mezinárodního práva. Z toho vyrůstá důvěra, soudržnost a síla chránit se navenek. V této vůli spočívá základ společného jednání a z ní vyrůstá politická i vojenská odpovědnost, kterou je třeba prokazovat i mimo hranice aliancí.

Smlouvou o Evropské unii (1993) západní Evropa potvrdila svou vůli společně hájit evropské bezpečnostní zájmy, svou společnou zahraniční a bezpečnostní politikou se stát akceschopnou, a tak po desetiletích vedoucí role USA v Evropě prokázat vztah rovnoprávněho partnerství se Severní Amerikou. Summit Evropské unie v červnu 1997 v Amsterdamu ukázal, že po tolika letech politické a vojenské závislosti na Spojených státech není jednoduché dosáhnout vytvoření evropské bezpečnostní a obranné identity. Pro Evropany je ale zjevné, že se Západoevropská unie musí přeměnit v obranněpolitickou součást Evropské unie. V této funkci bude mocí dlouhodobě jako evropská část NATO tuto alianci posilovat. Operativní možnosti se nyní utvářejí tak, aby Evropa byla schopna prokázat svou bezpečnostněpolitickou a obranněpolitickou svébytnost v atlantickém svazku.

Zatímco na nejvyšší politické úrovni se stává zřejmým, že vzájemné bezpečnostněpolitické zájmy Evropy i Ameriky musejí být využívány ku prospěchu bezpečnosti a míru v Evropě, jsou i ve vojensko-politickostrategické oblasti od zasedání Rady NATO z 3. 6. 1996 v Berlíně nastaveny výhybky k velmi intenzivní kooperaci obou svazků a k využívání struktur NATO při nasazeních Západoevropské unie mimo Evropu. Tuto skutečnost znovu potvrdil summit NATO v Madridu v červnu 1997, který k tomu vytvořil nové struktury.

Na vojenské úrovni se změna projevila do té míry, že se prakticky uplatňuje vůle ke kooperaci ve velkých multinacionálních jednotkách. Již na summitu NATO v roce 1991 v Římě byly položeny základy pro multinacionalitu, tentokrát budovanou na nových strukturách ozbrojených sil, které byly dohodnuty již na prvním summitu NATO po pádu berlínské zdi v roce 1990 v Londýně.

Stejně jako ve velitelské struktuře NATO se integrace stává pravidlem ve štábech a u velkých multinacionálních jednotek, uplatňuje nyní tuto multinacionalitu i Západoevropská unie se svými Forces answerable to WEU (FAWEU).

Také nový koncept Kombinovaných sil pro společné úkoly (Combined Joint Task Forces – CJTF) odpovídá naléhavým potřebám mimoevropského angažování a přijímání složek ozbrojených sil jiných evropských států, které nejsou členy aliancí.

Formy multinacionality

Multinacionalita ozbrojených sil má působit ve dvou směrech:

* dovnitř – při vědomé rezignaci na části suverenity má přispívat k prohloubení politické integrace;

* navenek – má dokumentovat akční schopnost a vůli aliancí.

Multinacionální ozbrojené síly jsou také signálem politického odhodlání, jakož i viditelným výrazem vůle a schopnosti společného politického i vojenského postupu aliančních partnerů. Multinacionalita posiluje politickou legitimitu, zabráňuje zvláštním cestám, zabezpečuje začlenění a umožňuje nákladově efektivní dělbu práce a z dlouhodobého hledis-

ka i uplatnění dílčích složek ozbrojených sil, které z rozpočtových důvodů nemohou být samostatně cvičeny, respektive vyzbrojovány.

Z hlediska nasazení mimo Evropu a společné odpovědnosti aliancí jsou multilaterální struktury účinné tehdy, jsou-li při stejných zájmech partnerů k dispozici dostatečně operativně způsobilé a lze-li předpokládat vysokou míru materiálové kompatibility. Multinacionalita je proto více než harmonizace výzbroje, více než schopnost společně kooperovat.

V Evropě existuje v současné době řada velkých multinacionálních formací, které podle určitých „pravidel hry“ nabývají různých podob. V zásadě lze rozlišovat:

- Lead-Nation formace,
- Framework-Nation formace,
- formace organizované podle integračního principu.

Přítom z vojenského hlediska je nejslabším pojítkem princip Lead-Nation. V tomto případě při nasazení přenáší jeden národ velitelskou odpovědnost za své ozbrojené síly na jiný národ, jemuž podřizuje ucelené útvary. Tento princip platí pro oba sbory GE/US a US/GE a je třeba jej především vnímat jako politický signál. Při principu Framework-Nation je již možná větší integrace. V tomto případě je totiž jeden národ zodpovědný za velení, správu a logistiku, jakož i zdravotnictví pro hlavní stan. Tak tomu je u ACE (Allied Command Europe) Rapid Reaction Corps (ACCR). Stejně jako při principu Lead-Nation je zde uplatňování národních zájmů v mírových dobách omezené.

Nástup integrace poskytuje z pohledu na budoucí multinacionální struktury nejvíce šanci pro politické stanovení cíle multinacionality jako podílnictví ve smyslu rovných a vyvážených práv. Personál hlavního stanu je v takových jednotkách smíšený a každý národ přejímá svůj přiměřený podíl na služebních funkcích ve štábu i ve velení. Zde jsou ovšem hranice pohyblivé podle druhu formace.

Vojenská efektivnost bude vždycky záležet na štábech velkých útvarů, které se osvědčí již v mírovém fungování, které jsou uzpůsobené pro celé spektrum úkolů ozbrojených sil a do nichž mohou být integrovány ozbrojené síly menších států.

V následujícím textu je třeba rozlišovat mezi dvěma hlavními druhy multinacionálních jednotek:

- multinacionální jednotky, které jsou k dispozici NATO;
- multinacionální jednotky, které jsou k dispozici NATO a ZEU.

Přítom je třeba mít na zřeteli, zda jsou tyto útvary vycvičeny jako hlavní obranné síly (MDR – Main Defence Forces), nebo jako síly krizového reagování (CRF – Crisis Reaction Forces), či jako obojí.

Multinacionální sbory pro hlavní obranu

a) *Lead-Nation sbory*

V okruhu NATO existují dva Lead-Nation sbory. Oba jsou složeny z amerických a německých sil:

- II. (GE/US) sbor se štábem v Ulmu,
- V. (US/GE) sbor se štábem v Heidelbergu.

K vytvoření obou sborů došlo na základě MC 317 (NATO Force Structure), jakož i německo-americké dohody ze 4. 1. 1993 a Implementing Arrangement z 10. 2. 1993.

Oba sbory jsou součástí hlavních obranných sil NATO. Až do přenesení velitelské pravomoci zůstávají nyní síly tvořené druhým národem pod národním velením. Ve štábech je dnes přítomno jen málo důstojníků a poddůstojníků druhého národa, kteří mají usnadnit převzetí sil příslušného druhého národa k nasazení. Počítá se s posilami.

* II. (GE/US) SBOR, ULM (NATO/MDF)

Tomuto sboru může být pro nasazení podřizena 3. (US) Mech Division (Bad Kreuznach). Kromě této role má 3. (US) tanková divize za úkol jako divize předsunuté přítomnosti

vrchního velitelství armády Spojených států v Evropě (USAREUR) být svými oddíly plně k dispozici pro projekci síly. Další divizí, která je tomuto sboru k dispozici, je v době míru 1. horská divize v Mnichově.

*** V. (US/GE) SBOR, HEIDELBERG**

Tomuto sboru má být v případě nasazení dána k dispozici 5. (GE) tanková divize/Mainz (Mohuč). Jako US divize se předpokládá 1. (US) tanková divize Würzburg. U obou sborů se nepočítá s nasazením mimo rámec článku 5 Washingtonské smlouvy ani pro Západoevropskou unii.

b) Sborny organizované podle integračního principu

*** LANDJUT (NATO/MDF)**

V roce 1962 byl na základě smlouvy z Oslo (1961) zřízen první multinacionální sbor NATO LANDJUT. Hlavnímu stanu LANDJUT jsou již v době míru bezprostředně podřízeny jako štábu sboru různé velitelské části vojska. Vlastními vojsky sbor nedisponuje. Štáb sboru je rozčleněn multinacionálně a funguje jako Subordinate Command COMBALTAP (Velitelství NATO pro obranu Baltského moře) s alternativami nasazení u LANDCENT. Velící generál a náčelník štábu se střídají podle rotačního principu.

V případě nasazení má sbor k dispozici 14. (GE) Panzergrenadierdivision/Brandenburg a dánskou (DK) Jägerdivision/Fredericia.

*** NĚMECKO-NIZOZEMSKÝ SBOR (NATO/MDF)**

Společným nizozemsko-německým prohlášením bylo 30. 3. 1993 rozhodnuto o vytvoření integračního sboru mezi Německem a Nizozemskem s velitelstvím v Münsteru (SRN). Dnem 30. 5. 1995 byl sbor uveden do služby jako součást NATO/MDF. Oba velké útvary tohoto sboru – 7. (GE) tanková divize/Hannover a 1. (NL) divize v Schaarsbergu – zůstávají v národní odpovědnosti a v případě nasazení budou k dispozici s vlastními oddíly bojové podpory, logistickými a zdravotnickými oddíly.

Společná velitelkopodpůrná brigáda v Eibergenu (Nizozemsko) zabezpečuje podporu hlavního štábu. Štáb sboru je organizován podle integračního principu jako binacionální štáb, přičemž služební funkce jsou vyváženě rozděleny mezi oba národy a nejdůležitější velitelská funkce podléhá rotačnímu principu.

Zvláštnosti:

– Štáb německo-nizozemského sboru je určen jako Forces answerable to WEU (FAWEU – Síly odpovědné ZEU) a v tomto uplatnění jako Operation Headquarters (OpHQ – operační hlavní stan) může být dán k dispozici ZEU při případném nasazení.

– Na základě dohody obou ministrů obrany uzavřené 5. 10. 1995 ve Williamsburgu (Nizozemsko) má německo-nizozemský sbor vyzkoušet řešení zaměřená na značné prohloubení integrace zejména v oblastech výcviku, společných cvičení a logistiky.

Multinacionální sbory/divize a brigády pro krizové reagování (NATO/CRF)

a) Framework Corps

*** Sbor ACE-RAPID REACTION (ACRR)**

Vrchní velitel sil NATO v Evropě (SACEUR – Supreme Allied Commander Europe) má k dispozici pro síly krizového reagování NATO Framework sbor – Allied Command Europe Rapid Reaction Corps (ARRC) s hlavním stanem v Mönchengladbachu (SRN). Byl zřízen v roce 1992 a v roce 1996 tvořil Landcomponent Headquarters pro IFOR v Sarajevu (Bosna a Hercegovina).

Sbor může využít sil 13 národů. Ke sboru je přiřazeno celkem 10 národních i multinacionálních divizí, které jsou pod národním velením a jsou mu podřízeny jen v případě nasa-

zení. Oddíly sboru, převážně britské, jsou multinacionálně členěny. Pro velení, správu a logistickou podporu hlavního stanu je příslušná Velká Británie jako Framework-Nation. Při nasazení má sbor velet až čtyřem divizím. Velícím generálem je stále Brit a jako takový je podřízen veliteli SACEUR.

Zvláštnosti. Na rozdíl od národních divizí, podřízovaných mu až v případě nasazení, disponuje ARRC dvěma divizními ekvivalenty, jimiž jsou Multinational Division Central (MND/C – Multinacionální divize Střed) a Multinational Division South (MND/S – Mutinacionální divize Jih), které jsou mu podřízeny již v době míru. Zatímco MND/C je již v pohotovosti, MND/S se teprve utváří.

b) Integrované divize

*** MULTINATIONAL DIVISION CENTRAL (Air mobile) – MND/C / NATO MDF + CRF, Mönchengladbach (SRN)**

Divize utvořená v roce 1992 je zaměřena na nasazení krizového reagování. Divize je schopna pokrýt celé spektrum článku 5 Washingtonské smlouvy (alianční obranu) i nasazení mimo článek 5 (out of area).

MND/C, tvořená čtyřmi účastnickými státy (Belgií, Německem, Velkou Británií, Nizozemskem), které poskytují lehký brigádní ekvivalent a alikvotní divizní oddíly, může být nasazena samostatně, nebo v rámci ACE Rapid Reaction Corps.

MND má integrovaný štáb, v němž funkce velitele divize, jeho zástupce a G 3 podléhají rotaci.

*** MULTINATIONAL DIVISION SOUTH / AIR MOBILE**

Tato divize ještě není utvořena.

c) Integrované brigády

*** ALLIED COMMAND EUROPE MOBILE FORCE/L (NATO/IRF/AMF/L)**

Od roku 1960 je dislokována v Heidelbergu a jako multinacionální zásahový svaz NATO pod velením SACEUR je přiřazena k silám okamžitého reagování (Immediate Reaction Forces – IRF).

Nasazení v rámci velitelské působnosti v Evropě s pověřením dát především svou přítomností politické signály a k bojovému nasazení přistoupit podle počínání tamějších regionálních bojových sil.

Na tomto posláním se podílí 13 národů rozdílnými kontingenty, takže rozsah AMF/L může být uzpůsoben.

Politické priority pro nasazení AMF/L stanoví Výbor obranného plánování NATO (DPC). Velení v době zásahu přísluší SACEUR v rámci Operational Command (OPCOM). Pravomoc OPCOM nebo TACON může být v případě potřeby delegována na podřízeného velitele. Zásahové plány pro AMF/L jsou vypracovávány příslušnými veliteli NATO pro jednotlivé oblasti nasazení.

K nástupu dochází národně při logistické lhůtě 7 dnů a nezávislém zásobování v délce 30 dnů. Hostitelský národ (Host-Nation) má zajistit další zásobování a poskytnout odpovídající dopravní kapacity.

Velké multinacionální formace (NATO/MDF + CRF + FAWEU)

a) Integrovaný sbor

*** EUROCORPS (NATO/MDF + CRF + FAWEU)**

Francie a Německo se 22. 5. 1992 dohodly v La Rochelle (Francie) na utvoření sboru otevřeného pro všechny státy ZEU se stanovištěm hlavního stanu ve Štrasburku.

Utvářet se začal nejprve formou bilaterálního realizačního štábu (1. 7. 1992). Ten vytvořil rámec pro štáb sboru, který začal fungovat 5. 11. 1993 ve Štrasburku.

K nasazení sboru dochází buď v rámci článku 5 Washingtonské smlouvy jako MDF (hlavní obranné síly) ve střední Evropě, nebo s částmi sboru jako CRF (síly krizového reagování) v okruhu působnosti NATO. Se stejnou prioritou se sbor připravuje na nasazení mimo článek 5 Washingtonské smlouvy a na zásahy ve spektru úkolů Petersbergské deklarace.

EUROCORPS má tedy nejrozsáhlejší paletu alternativních pověření ze všech multinationálních sborů.

Kromě zakladatelských států – Německa a Francie – zahrnuje EUROCORPS též Belgie (1993), Španělsko (1994) a Lucembursko (1996). Všechny státy s výjimkou Lucemburska poskytují divizní ekvivalent rozdílné síly. Lucembursko poskytuje průzkumnou rotu integrovanou do belgického kontingentu. Velící generál, kterému jsou tyto vojenské části pro nasazení podřízeny, disponuje již v době míru (OPCOM) německo-francouzskou brigádou, francouzským spojovacím plukem a smíšeným štábním a zásobovacím praporem. Štáb sboru je integrovaný a již v době míru disponuje spojovacím oddílem leteckých sil, který je tvořen jako air support operation center (ASOC), jakož i spojovacím oddílem námořních sil, které jsou mu přiděleny. Nejdůležitější služební funkce ve štábu podléhají rotačnímu principu, přičemž velící generál a náčelník štábu nesmějí být příslušníky stejného národa.

Rozhodnutí o nasazení zůstávají v národní příslušnosti. Těmito záležitostmi se zabývá společný výbor, složený z náčelníků generálních štábů a politických ředitelů (v Německu generální inspektor Bundeswehru) účastnických států.

EUROCORPS je od 30. 11. 1995 připraven k nasazení podle konceptu mechanizovaných sil (Force immédiate mecanisée – FIM) v síle 10 000 až 20 000 mužů, jakož i podle konceptu lehkých zásahových sil (Force immédiate légère – FIL). Pracovními jazyky ve štábu jsou němčina a francouzština. Ve styku se štáby aliancí a mezinárodně organizovanými může najít uplatnění i angličtina. Nejdůležitější funkce ve štábu sboru podléhají rotaci.

b) Integrovaná divize

*** EUROFOR (NATO/CRF a FAWEU)**

Po vzoru EUROCORPS byl 9. 11. 1996 ve Florencii (Itálie) ustaven štáb tvořený silami Francie, Itálie, Portugalska a Španělska. Všechny zúčastněné státy se zavazují k poskytnutí brigádního ekvivalentu v podobě leteckých výsadkových oddílů a zásadně udržují příslibné oddíly v pohotovosti jako síly krizového reagování. Postupy a politická kontrola podle vzoru EUROCORPS.

Štáb je schopen převzít kontingenty jiných států a jejich velení jako Forces Headquarter. Obsazování míst se u nejdůležitějších funkcí uskutečňuje podle rotačního principu, přičemž velitel a náčelník štábu nesmějí být příslušníky stejného národa.

c) Integrovaná brigáda

*** NĚMECKO-FRANCOUZSKÁ BRIGÁDA – D/F-BRIGADE (NATO/MDF + CRF + FAWEU)**

Na základě návrhu spolkového kancléře Kohla ze 17. 6. 1987 se o pět měsíců později (12.–13. 11. 1987) dohodl francouzský prezident Mitterrand spolu s německým spolkovým kancléřem na vytvoření německo-francouzské brigády se stanovištěm v Böblingenu (později Müllheim/Baden).

Dne 1. 10. 1993 byla německo-francouzská brigáda s účinností od 5. 11. 1993 podřízena EUROCORPS již v době míru. Úkoly německo-francouzské brigády zahrnují celé spektrum pověření EUROCORPS.

Brigáda je integrována až na část do úrovně roty. Štáb je obsazen paritně se střídáním velitele, zastupujícího velitele a G 3 na rotačním principu. Mírová síla brigády činí

2 x 2 600 vojáků, tj. cca 5 200 vojáků. Materiálové vybavení brigády je z převážné části letecky přepravitelné.

Od prosince 1996 je německo-francouzská brigáda přibližně s 2 000 vojáky v nasazení SFOR.

Srovnání EUROFOR a EUROCORPS

	EUROFOR Založení: 9. 11. 1996 (Firenze)	EUROCORPS Založení: 5. 11. 1993 (Strasbourg)
POVĚŘENÍ	<ul style="list-style-type: none"> * Společná obrana podle článku 5 Washingtonské smlouvy / článek V Bruselské smlouvy * Opatření pro zajištění míru a prosazení míru * Humanitární pomoc 	<ul style="list-style-type: none"> * Humanitární pomoc a evakuace státních občanů * Zajišťování míru * Bojová pověření v krizovém managementu a operace k zajištění míru (Úkoly podle článku 5 Washingtonské smlouvy nesmějí být omezeny shora uvedenými zásahy.)
PROSTOR	EVROPA a oblasti vztahující se k bezpečnosti Evropy v součinnosti s EUROMARFOR	<ul style="list-style-type: none"> * Hlavní obranné síly (MDF): střední Evropa * Síly krizového reagování (CRF): oblasti vztahující se k okruhu působnosti ACE a k evropské bezpečnosti
ROZSAH	Žádné přidělení sil Moduly podle potřeby <ul style="list-style-type: none"> * Humanitární nasazení: pluk * Zabezpečování míru: brigáda * Bojové pověření: divize 	4 tankové/mechanizované divize + 1 německo-francouzská brigáda
ÚČASTNICKÉ STÁTY	Francie, Itálie, Portugalsko, Španělsko Kandidát: Řecko	Belgie, Německo, Francie, Lucembursko, Španělsko
PŘIPRAVENOST K NASAZENÍ	1. 10. 1997	1. 12. 1995
NASAZENÍ	---	SFOR (1997/1998): Německo-francouzská brigáda (části)

Výhled

Vznik multinacionálních štábů nebo velkých formací a svazů není omezen na pozemní ozbrojené síly. Francie a Velká Británie založily společný štáb pro letecké bojové síly, který je otevřen všem státům ZEU. Státy zúčastněné v EUROFOR vytvořily jako země hraničící s Atlantikem a se Středozezemním mořem konsekvantně k EUROFOR též EUROMARFOR,

námořní zásahový svaz. NATO zná dlouho společné námořní svazy Aliance a obrana vzdušného prostoru NATO je od počátku integrována.

Nicméně pozornost je stále soustředěna na multinacionalitu v pozemních ozbrojených silách. Jak slyšíme z Bonnu, má být se vstupem Polska do NATO rozšířen sbor LANDJUT o polskou divizi. Prý probíhají i jednání o vytvoření velké německo-polsko-české formace a v konečné plánovací fázi má být integrovaný svaz protivzdušné obrany mezi americkými a německými útvary protivzdušné obrany, který má být vybaven americkými raketami Patriot, německými Hawky a systémy Roland. Realizační fáze této smíšené formace má začít již v roce 1998 a ke společnému velení formace má dojít o rok později.

Tato formace bude mít nejspíše modelový charakter, podobně jako německo-francouzská brigáda v roce 1988. Tento německo-americký svaz bude signálem natrvalo založeného euroatlantického partnerství a důkazem správnosti cesty ke společnému zajišťování bezpečnosti v multinacionalitě.

Poznámka: Stat' je přeložena z Europäische Verteidigung. Eine kritische Bestandsaufnahme. ProPress Verlagsgesellschaft, Bonn, Berlin 1998.